

ישע"א ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

להצלחת דן בן חנה וזוג' עכב"ב-לבריאות שמירה עליונה והרמת קרן המזל וכט"ס לעד אכ"ד

גליון מס' 467

ערש"ק פרשת "אמור", י"ב אייר תשע"ה

ממה זוייבים להיזהר?

בפרשתינו מוזכר אירוע מחריד. אך לפני שנספרו נקדים לו הקדמה קצרה שנבין מהיכן התחילו הדברים. עם ישראל היו מאתיים ועשר שנה משועבדים במצרים. השבר הגופני והנפשי היו גדולים. רוב רובו של עם ישראל על אף השיעבוד הנורא וטומאת מצרים הגדולה שמרו על קדושתם. המשיכו את דרכי האבות והאימהות הקדושים ולא נטמעו בין הגויים. היתה במצרים ישראלית אחת ופרסמה הכתוב "שלומית בת דיברי" שמה, שנהגה בחוסר צניעות והיתה מרבה בדברים עם אנשים. התנהגות זאת גרמה לה תקלה איומה ונולד לה מאותה תקלה בן. עברו השנים, עם ישראל זכה להיגאל ממצרים ביד חזקה וזרוע נטויה וזכה לקבל את היקרה שבמתנות - התורה הקדושה. וכעת נעבור לאירוע המחריד המסופר בפרשה. אותו בן שנולד לשלומית בת דיברי הסתבך בקטטה עם אחד משבט דן. אותו בן שלא שלט על כעסו, עשה דבר שלא יעשה- קילל את ה' יתברך. מיד הונח אותו בן במשמר וכולם חיכו למוצא פי ה' מה יהיה דינו. ה' יתברך התגלה למשה רבינו ואמר: "הוצא את המקל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אותו כל העדה. ואל בני ישראל תדבר לאמור איש איש כי יקלל אלוקיו ונשא חטאו. ונוקב שם ה' מות יומת, רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח בנוקבו שם יומת". הדבר נורא ומצריך עונש חמור למען יראו ויראו! אך מיד תוך כדי דיבור מזהירה התורה ושוללת אכזריות והרמת ידיים. נכון החוטא צריך לקבל את עונשו, אבל אדם חף מפשע, אדם שלא חטא צריך להיזהר מלצער, צריך להיזהר מלהכותו בחינם. כל כך חמור הדבר עד שהתורה הקדושה מזהירה: "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת". בעל הטורים למד מסמיכות הפסוקים דבר נפלא. מדוע הסמיכה התורה הקדושה את ענין קיללת ה' - והנוקבו בשם שיומת לפסוק "ואיש כי יכה" וכו' לומר לנו שכל הסוטר לועו של ישראל כאילו סוטר לועו של שכינה. עד כדי כך. כל כך חמור הדבר הזה שלא לצער אחד מישראל וכל שכן להרים עליו יד. כמה צריכים אנו להיזהר ולהתחלחל אם ציערנו יהודי, אם פגענו בבנו של הקב"ה. עד כמה צריך להישמר שלא להרע לאחד מישראל, בנפשנו הדבר! כמה צריך להזהר ולהסביר לילדים ולבחורים צעירים שמתעסקים עם ידיים ונותנים לידיהם "דרור" לעשות כל מיני מעשים שלא יעשו ואפילו בצחוק. גם אם מתכוונים אח"כ לפייס או לבקש סליחה מאותו אדם, אין זה מתיר לצערו. רק אם בדיעבד גרמנו לו לצער וכאב, לסבל או לביוש צריכים אנו למהר ולפייס את אותו אדם ולבקש את סליחתו. לא לשקוט ולא לנוח עד שימחל לנו בפה מלא ובלב שלם, עד שנדע שתיקנו את המעוות. כמה אנשים סובלים צרות צרורות, מחלות ומכאובים, קשיים ובעיות רק בגלל שפגעו בחבר, רק בגלל שציערו יהודי. גם לצער לשם שמים הדבר אסור, וכבר לימדונו רבותינו הקדושים זיע"א שפנינה נענשה קשות וסבלה סבל נורא על שציערה את חנה, ואפילו שמעידים חז"ל שכל מעשיה עשתה לשם שמים, נכוותה בגחלתה של חנה כי טבע הוא שטבע הקב"ה ישתבח שמו בעולמו, שכמו שהאש שורפת וגורמת לכוויות אף שמכניסים את היד לשם שמים, כן גם פגיעה בחבר, בשכן, בפועל, בתלמיד, בבית, בעבודה, בבית הכנסת, ברחוב, בכביש והיכן לא... ניזהר ונשמר שלא לפגוע ולצער אלא אדרבא לעשות נחת רוח לכל יהודי, לעודד ולעזור, לתמוך ולהאיר פנים, כך נזכה לגאולת עולמים!

לחם הפנים

בפרשתינו קוראים אנו על לחם הפנים, בזמן שביט המקדש היה קיים, היו מכינים שתיים עשרה חלות לחם על השולחן הטהור אשר לפני ה'. ובגמרא הגייה (כו'): אמר ר' לקיש שהיו הכהנים מגביהים את השולחן לפני עולי הרגלים, ומראים להם את הלחם שנשאר חם במשך שבוע ימים מזמן נתינתו עד זמן לקיחתו כאילו זה אך הרגע "יצא מהתנור" ואומרים להם ראו חייבתכם לפני המקום! אמר ר' יהושע בן לוי: נס גדול נעשה בלחם הפנים, כסידורו כך סילוקו שנאמר "לשום לחם חם ביום הילקחו!" ומסופר שבזמן רבינו האר"י זצוק"ל היה יהודי תמים דרך, ששמע מהרב דרשה הודות לחם הפנים. היהודי בתמימותו כי רבה, החליט שהרי כעת שאין בית מקדש, בית הכנסת דינו כמקדש מעט, ואם כן יאפה חלות ויניח בארון הקודש. חשב בליבו, ומחשבה למעשה, אפה חלות והניח בארון הקודש, ליד הספרי תורה, ובתפילה נרגשת פנה לבורא עולם שיקבל באהבה וברצון את מנתתו והנה אך יצא יצא, והגבאי הקשיש נכנס ופנה אל ארון הקודש לסדר את ספר התורה והנה הבחינו עיניו בחלות הממות שנשלחו לו בהשגחה פרטית, לכבוד השבת הקרבה ובאה. והנה בשבת בבוקר היהודי התמים המתין לקראת פתיחת ההיכל במתח רב, לראות האם מינחתו התקבלה ברצון, ואכן פיו פתח בהודיה נרגשת, עת ההיכל נפתח ולגנן עיניו המשתהות, נתגלה שהחלות אינם. אכן תפילתו פעלה את פעולתה והחלות עלו בסערה השמימית! הסיפור חזר על עצמו מספר פעמים, ובכל פעם שמח היהודי התמים שמחה גדולה. אבל השמחה הפכה לתוגה, כאשר הרב בבית הכנסת, תפס סוף סוף על חם, את היהודי טומן עמוק עמוק את החלות בארון הקודש, לשאלתו לשמחה מה זו עושה? ענה היהודי שחלות אלו כלחם הפנים וה' יתברך מקבל חלות אלו מידי שבת בשבת. הרב כשבת צחוק על פניו הוכיחו שאכן כן והגבאי היקר הוא השליח הנאמן לחסל הכל עד הפירור האחרון בשולחן שבת... היהודי שהבין כעת להיכן החלות הולכות באמת, הפסיק לאלתר את מנהגו, ורבינו האר"י זצוק"ל שלח לומר לרב היקר שיצווה לביתו, שכן באותה שנה יפטר לבית עולמו מכיון שמאז שביט המקדש היה קיים, לא היה לבורא יתברך נחת רוח כל-כך גדולה כמו המעשה שעשה אותו יהודי בתמימותו! נזכה לעבוד את ה' בתמימות, לכבד כל יהודי ולו הפשוט ביותר שכן אין לנו אף צל צילה של השגה, מה כל יהודי פועל ועושה, בכל פעולה ומעשה אף הפשוטה ביותר!

זמני כניסת השבת ויציאת השבת

	כניסת שבת	יציאת שבת	רבנו תם
ת"א	18:59	20:01	20:33
י"ם	18:44	19:58	20:37
חיפה	18:51	20:01	20:37
ב"ש	19:02	19:59	20:36

הפטרה: והכהנים הלויים

מיטעמים לשבת

**"וכהן כי יקנה נפש קנין כספו
הוא יאכל בו" (כב,יא)**

יש לפרש על פי דברי רבותינו בתלמוד (סנהדרין צט:): "כל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו" וממילא יזכה לאחר אריכות ימים ושנים, להנות מתורתו ומצוותיו של אותו תלמיד. וזהו שאומר הכתוב: "וכהן כי יקנה נפש" - תלמיד חכם שקונה נפש, היינו שעושה נפשות לתורה וקונה אותם לעצמו ומכניסם תחת כנפי השכינה, הרי הם "קנין כספו" - נחשבים הם שלו ממש כאילו קנה אותם בכסף, ואזי "הוא יאכל בו" - לאחר אריכות ימים, יזכה אותו תלמיד חכם לאכול ולהנות ממצוותיו של אותו תלמיד, ביום שכולו טוב ובוים שכולו ארוך.

(תורת הפרשה)

**"מפני שיבה תקום, והדרת פני
זקן" (ט,לב)**

כל תלמיד חכם מצווה להדרו, ואף על פי שאינו רבו. שנאמר "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן", זה שקנה חוכמה. עוון גדול הוא לבזות את החכמים ולשנאם. לא חרבה ירושלים עד שביזו בה תלמידי חכמים, שנאמר: "יהיו מלעיבים במלאכי האלוקים ובוזים דבריו", כלומר בוזים מלמדי דבריו.

וכן זה שאמרה תורה "אם בחוקותי תמאסו", מלמדי חוקותי תמאסו. וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והרי הוא בכלל: "כי דבר ה' בזה".

(מעין השבוע)

**"נבלה וטריפה לא יאכל
לטמאה בה אני ה'" (כב,ח)**

יש לפרש בדרך רמז, על פי דברי רבותינו בסיפרא (והובא ברש"י ויקרא כו:), רבי אלעזר בן עזריה אומר: לא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשר ללבוש כלאיים, אלא יאמר אפשרי, ומה אפשרי? ואבי שבשמיים גזר עלי. וזהו שאומר הכתוב: "נבלה וטריפה לא יאכל לטמאה בה אני ה'" - לא יאכל אדם נבלה וטריפה מחמת שהשם יתברך אמר שזה מטמא, ולא מחמת שנפשו קצה בה.

(תורת הפרשה)

**"ושמרתם מצוותי ועשיתם
אותם" (כב,לא)**

כתב ה"ישמח ישראל": טעם שהכתוב כפל הדברים "ושמרתם ועשיתם", לרמוז לדברי רבותינו (אבות ד,ב): "שכר מצוה - מצוה", והיינו מי שעושה מצוה, הקדוש ברוך הוא

מזמין לו שיעשה מצוה אחרת, כדי לקבל עוד שכר בעולם הבא. וזהו שאומר הכתוב: "ושמרתם מצוותי" - אם אתם משמרים לעשות את מצוותי, אזי "ועשיתם אותם" - תזכו לעשות עוד מצוות אחרות, ואני ה' נאמן ליתן שכר.

(תורת הפרשה)

**"למען ידעו דורותיכם כי
בסוכות הושבתי את בני
ישראל" (כג,מג)**

ענני כבוד (רש"י). הטור מקשה על כך, למה אין עושים סוכות בחודש ניסן, בזמן שיצאו בני ישראל ממצרים והוקפו מיד בענני כבוד? השיב על כך בעל החידושי הר"ם ז"ל: לפי שאצל סוכה נאמר "למען ידעו", כלומר - בשביל סוכה דרושה דעת, והנה בכל ימות השנה מלא האדם חטאים ועוונות, והרי "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" ונמצא שהוא "חסר דעה", לפיכך איננו יכול לקיים מצוות סוכה. רק אחרי ראש השנה ויום הכיפורים, משכבר נטהר האדם מחטאיו ונתכפר עליהם, אזי משיג הוא את הדעת האמיתית וזהו המועד המתאים למצוות סוכה...

(מענה של תורה)

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

טעם מאכלי שבת. מיד במוצאי השבת הבדיל רבי אליהו, ובאישון לילה החל לצעוד עם אישתו ובניו בעקבות השיירה. מה היו סיכוייהם להשיג בצעדתם את שיירת הגמלים שהשיגה אותם מהלך יום שלם? אך הנה זה פלא, לפנות בוקר השיגו את השיירה! אין זאת אלא שהראה להם קפיצת הדרך! בכבוד ובמורא התקבלו על ידי נוסעי השיירה והגיעו בשלום למחוז חפצם, לעיר קודשינו ירושלים!

בפרשתנו קוראים אנו על האיש אשר רב עם רעהו, והגיש את משפטו לפני משה רבינו עליו השלום. כאשר יצא חייב בדינו - פתח פיו וקילל את התורה ונותן התורה, תצילנה האוזניים, ונגזר דינו למיתה. הגאון רבי שושן כהן זצ"ל הרבה לדרוש במקלות עם, להוכיח את המהרהרים אחר רבותיהם ומוצאים דופי בפסקי דינם. מתרעמים על הדיינים ומתסיסים את הרוחות. באחת מדרשותיו סיפר על אחד מרבותינו המקובלים, שחבר נעוריו בא לבקר. אמר לו: "הן מקובל אתה ועושה נפלאות. הראני נא את הגיהנם ועונשיו, ואקיים מצות עשה לירא את ה' הגיבור והנורא". הסכים המקובל, אך תנאי התנה: "רק בעיניך תביט ושילומת רשעים תראה, אך אל תשאל מאומה. כי ברגע שתפצה את פיך, יעלם המחזה!". סבר הלה וקיבל. העביר המקובל מטפחתו על עיניו, וראה שער ענק ועל פתחו כתוב: "זה שער הגיהנום לרשעים". וראה משפט רשעים בגיהנום תסמנה שערות ראש. הוסיף וראה שער נוסף, ועליו כתוב: "זה הגיהנום לצדיקים". וראה כיצד שופטים אדם בדין קשה, על שריחם על אלמנה. לא יכול היה להתאפק וקרא: "מה זאת, היכן הצדק" - והמראה נגזר ועלם, כאשר הוזהר. ראה המקובל שהוא נרעש ונסער, ואמר: "הנני ואסביר לך מה ראו עיניך, כיצד היתכן גיהנום לצדיקים, ועונש למרחמים על אלמנה. האלמנה, ענייה מרודה היתה, וידה לא השיגה לשלם שכר דירה. תבעה בעל הבית לדין, והדיינים, עם כל צערם, פסקו שהדין עימו. ראה זאת האיש ונכמרו רחמיו. והוא, במקום לאסוף עבורה מעות לשלם את שכר הדירה, פער פיו על "אטימות לב הדיינים" והסית כנגדם, ונתחלל על ידו שם שמים וכבוד התורה..."

(מעין השבוע)

והייתם לי סגולה

פרנסה - סגולה לפרנסה כשיאמר "והולכנו מהרה קוממיות לארצינו" שבברכות קריאת שמע של שחרית, יכון שיפתח לו הקב"ה שערי פרנסה בארץ הקדושה.

פרנסה - סגולה לפרנסה להתבונן בחסדי ה' כל היום, וללמוד פרקי אבות.

פרנסה - תפילה לציבור מסוגלת לפרנסה.

(סגולות רבותינו)

מדברי ראש הישיבה הרב"ג ר' יוסף מוזרבי שליט"א

זינוך הבנים

מילה טובה ותוצאותיה

ידוע הדבר ומפורסם הענין שהעידוד הוא חלק בלתי נפרד מהחינוך, ועל ההורים מוטלת חובה קדושה לעודד את הילדים על כל פעולה טובה שעושים, כי הילדים זקוקים מאוד לעידוד ולהערכה. עידוד אמיתי ובריא הוא לחפש בזכויות מגדלת מעשה טוב שהילד ביצע, וכן את מאמציו ויכולת ההתמודדות, ואת זה להדגיש ולהבליט ולחזק כדי שימשיך להתקדם הלאה. אבל לומר לילד "אתה גאון" או "אתה כשרוני" אין זה נקרא עידוד, ולפעמים עלולים ההורים להזיק לו בכך, כיון שידוע הוא את האמת שאיננו גאון ואיננו כשרוני ועלול להסתבך חלילה (וברור שבמקרים יוצאים מן הכלל כשיש צורך, אפשר לומר את הנ"ל) אלא כאמור לחפש נקודה טובה ולהגדילה, ובפרט בתחום שיש בעיות עם הילד, אם רואים ההורים שהפעם התגבר והצליח אפילו הצלחה קטנה, צריכים הם לעשות מזה ענין ולעודדו ולשבחו, ובכך יאמין הילד שמסוגל להצליח גם בתחום זה. ההיפך מעידוד הוא מה שעושים לצערנו הורים רבים, שמחפשים בזכויות מגדלת כל מעשה רע ומדגישים אותה, וממחישים לילד עד כמה שהוא גרוע. ובמקום זה טוב יעשו אם ידגישו את הנקודה החיובית ויעודדו אותו על כך. וכמו כן יש להורים לעודד את הילד כאשר מביא תעודה מבית הספר, אף על פי שברוב המקצועות קיבל ציון נמוך, מכל מקום יחפשו בתעודה מקצוע שקיבל ציון גבוה, ויעודדו אותו על כך, ואז יאמין הילד בכוחו כי רב, וישתדל מכאן ולהבא להתחזק בכל המקצועות. וכאן המקום להעיר שישנם הורים שטועים טעות חמורה, שכאשר ילדם מביא תעודה עם ציון של שבעים או שמונים אחוז, פוגעים הם בילד בהטחת עלבונות, שאיננו מוכשר ומוצלח, ודורשים ממנו להביא ציון של מאה אחוז, אולם אינם צודקים כלל, כיון שלא כל ילד מסוגל להביא ציון מקסימלי, וגורמים הם לילד להשבר ולהתייאש מכל וכל, לאחר שרואה שלא מעריכים את השקעתו ויגיעתו. בנוסף להנ"ל יש להורים לזהר מאוד שלא להשוות בין הילדים, כגון לומר לילד: מדוע לא הבאת תעודה טובה כמו אחיך? כיון שכל ילד הוא עולם בפני עצמו, ואין דעותיהם שוות, ולכל ילד נתן הקדוש ברוך הוא כשרונות וסגולות לפי מהותו וטבעו. וכל שכן שאין לעשות השוואה בינו לבין ילדים זרים, ולומר לילד מדוע חבירך הביא תעודה טובה יותר, כיון שתהיה הרגשה לילד שהוריו אוהבים את הילד הזר יותר ממנו, ועלולים לסבכו ולראותו נחות ומדוכא, אלא צריכים תמיד על כל צעד ושעל למצוא נקודה טובה ולהגדילה, כדי שיהיה לו השתוקקות לצעוד הלאה ולעלות במסילה העולה בית ה'. בעיני ראיתי בחורים ונערים שמיהם לא למדו ולא היו "מסוגלים" לשבת וללמוד. לדברי הוריהם הם היו "איפרקטיבים" או "חסרי יכולת" אך עם דרבון ומילות שבח ועידוד, הצלחות קטנות גררו אחריהן הצלחות גדולות והיום הם מתמידים הבקיאים במסכתות רבות. ולא נותר אלא לסיים בעצה טובה למי שכבר ניסה הכל - לנהוג גם את זה וימים ידברו.

שלום בית

הפעם זה עבר את הגבול!

כולנו מכירים את הסיסמא הזו לא? אמרנו אותה ומשתמשים בה כשכלו כל הקיצים. קיימים מקרים לא נעימים, שהאישה היתה שרויה בכל שעות היום במתח נפשי, הן מחמת עבודות הבית המרובות, והן מחמת מחלת אחד מבניה וכיוצא בזה, ומחכה היא לבוא בעלה לביתה, כדי להתפרץ ולהשתפך לפניו, והבעל רואה זאת בצורה שלילית, שמיד בהכנסו לבית, "מתנפלת" עליו ללא הצדקה, ואז אף הוא "מתנפל" על אישתו בצעקות ובקנטורים: וכי אשם אני שהיית במתחים? או שאת נולדת עצבנית? וכן להיפך כשהבעל בא עצבני והיא מקנטרת אותו... אולם צריך הבעל במקרים כאלו, לא רק שלא לכוּס עליה, אלא אדרבה ואדרבה לעודדה ולתת כמה מלים טובות, שכן, אם כבר הגיעה האישה למצב כזה שמתנפלת וצועקת, הרי שהכאב הוא כה גדול ונורא, ולכן יש להתחשב איתה ולהרגיעה. וכן להיפך היא תרגיעו ותשב לנחמו עד שתתישב דעתו עליו. ומסופר שבעיר הקודש ירושלים היו כוללים מיוחדים, שהיו מכלכלים בכסף שהגיע מיהודי העולם את עניי העיר. ומנהגם של הממונים בכוללים היה, שבכל יום חמישי היו יושבים ועוסקים בחלוקת הכסף לנצרכים. בין הבאים היו גם אנשים שכבר הספיקו לנצל את ההקצבה הקבועה שלהם, כי מתוך שהיו עניים דחוקים - נאלצו לקחת פעמים רבות על חשבון החלוקה הבאה, כדי שיוכלו לתת אוכל לטפם. אחד הממונים נהג מנהג יוצא מן הכלל, שבא לכולל גם בימי שישי, ולא רק בימי חמישי, שמא קרה ומישהו שלא יכול היה לבוא ביום חמישי - יגיע ביום שישי, והוא זקוק לכסף לצרכי השבת. והנה ביושבו במשרד בא לפניו אברך ומבקש ממנו שיתן לו כסף. בדק הממונה וראה שכבר קיבל את חלקו יום לפני כן וסח לו: הלא כבר קיבלת את שלך? נתכעס האברך ויצא מכליו, ולא הסתפק במה שגידף אותו אלא עוד סטר לו על לחיו... לא היסס הממונה ואמר מיד לשמשו: צא מיד לרחוב ותמצא לי הלוואה של חצי נפוליון ותביא לי. יצא השמש וכעבור זמן קצר חזר ובידו הכסף, שנחשב אז לסכום גדול. מיד לקח הממונה את הכסף ונתנו לידו של האברך, ופטרו לשלום. משיצא האברך אמר הממונה לשמש הנדהם: אם האברך יצא כל כך מגדרו, עד שהיה מסוגל לסטור לי, משמע מזה שמצבו באמת קשה עד מאוד!... צא וראה ממעשה נפלא ונורא זה, עד כמה יש לאדם להתחשב במצב הזולת כשמתפרץ בזעם, ועל אחת כמה וכמה שיש להתחשב במצבה של אישתו כשמתפרצת לפניו, או במצב הבעל בדומה. אם ננהג בדרך זו, הרי שאף פעם לא נסבור שהבן/בת זוג עבר את הגבול, ממילא תמיד יהיה מעבר בגבולות והטיול בגן החיים יהיה נחמד ונעים.

אמרי שפך

- הרה"ק רבי משה חיים לוצאטו אומר: מאין תבוא לנו הדביקות וההתלהטות בנפשותינו אליו יתברך ולתורתו אם לא נשעה אל גדולתו ורוממותו אשר תוליד בקרבנו הדביקות.
- הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין אומר: מי שחסר לו שלמות ומבקש זאת מהבורא באמת, לא יתכן שה' לא יענהו.
- הרה"ק רבי שמואל מסוכצ'וב אומר: מי שליבו משתוקק לעבודת ה', מובטח לו שלא יראה פני גיהנום.
- החפץ חיים הקדוש אומר: הירא שמים חושב בכל דבר שמא דבר זה אסור, והאינו ירא - חושב בכל דבר אולי הוא מותר. (פתגמים נבחרים)

על כן יאמרו המושלים - משל ונמשל

"בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זיכרון תרועה מקרא קודש וגו' אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם" (כג,כד-כז). משל, לעני אחד היה בן תלמיד חכם בר אוריין ובר אבהן, מצויין בכל מידה טובה. בהגיעו לפירקו דיברו בו נכבדות עם בתו של אחד מעשירי העיר שהבטיח לתת עבור החתן המהולל נדוניה גדולה ואף קצב לו מזונות על שולחנו תמיד ובתנאי שאבי הבן ייתן לבנו חליפת בגדים הדורה לכבוד החתונה. מה יעשה אבי הבן שאין בידו פרוטה לפרוטה? ... אכן, עליו לתת רק חליפה אחת, אולם בביתו אין מעות אפילו לשם קניית כפתור... כאשר נודע הדבר לקרובו של העני, מיהר והשליש בידו סכום כסף הגון כדי שיוכל לקנות לבנו את החליפה כמדובר. כמה היטיב לו אותו קרוב! הלא אין זו הטבה רק כשוויה של החליפה, במעשהו זה היטיב עם העני פי אלף משוויה! כן הוא גם הנמשל. בזמן הנכבד שבין ראש השנה ויום הכיפורים יכול כל איש מישראל לזכות לרוב קדושה וטהרה, ובלבד שיקיים "לפני ה' תטהרו", היינו שיכין

"יום הכיפורים הוא מקרא קודש יהיה לכם" (כג,כז). עני אחד קנה עז והביאה אל ביתו. שמחה אישתו שימחה רבה, שכן מעתה יהיה לה חלב לתת לילדיה הרכים, לא התמהמהה אף לרגע, נטלה כד ויצאה לחלוב את העז. למרבה אכזבתה לא נתנה העז אף לא טיפה אחת של חלב... הצטערה האישה מאוד והחלה לבכות. אל תצטערי - אמר בעלה - ודאי העז עייפה, תני לה לנוח מעט ושימי לפניה מעט תבן ומספוא, אחר כך בוודאי תעניק לנו מחלבה. כן הוא גם הנמשל. פעמים האדם שב בתשובה ומתחרט על חטאיו, ואף מענה את נפשו לכפרה, ומיד מבקש לדעת מה פעל במעשיו - האם נמחל לו. ואילו הקדוש ברוך הוא אומר: המתן מעט, ונראה מה פעלו בך הצום והחרטה... (משלי המגיד מדובנא)

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

שפשטה ידיעת איסורם בכל ישראל, מכך מקום אם הוא אדם בינוני שדרכו להישמר מן החטאים בדרך כלל, וראה עתה שנכשל פעם אחת בסתר, אסור לגלות את חטאו לאחרים, כי אולי החוטא חזר בתשובה על זה, ורק יוכיחו בלשון רכה בינו לבין עצמו שיראה לגדור עצמו מכאן ולהבא לבל ישוב לחטא זה. וכל זה בסתם איש ישראל. וכל שכן אם הוא תלמיד חכם בוודאי עוון גדול הוא לפרסם חטאו, ואסור אפילו להרהר אחריו כי בוודאי עשה תשובה, ואף אם יצרו התגבר עליו פעם אחת, נפשו מרה לו אחר כך על זה ובוודאי עשה תשובה.

אותם אנשים שכותבים כתבי פלסטר בסתר נגד התורה ונושאי דיגלה, ונגד תלמידי חכמים וצדיקים, מצוה וחובה לגלותם ולפרסמם ברבים, כדי שיפסיקו ממעשיהם הרעים והמגונים, ואין בזה חשש לשון הרע כלל.

היוצא מבית דין ונפשו עגומה עליו מחמת שחייבוהו בדין, ומספר לחבירו שהדיינים טעו חלילה וחייבוהו שלא כדין, חובה קדושה מוטלת על השומע להסביר לבעל הדין שהדיינים פוסקים כפי המבואר בתורה הקדושה, ואין לדיין מה שעניו רואות, ויוציא מליבו את התרעומת שיש לו על הדיינים. ואם רואה שדבריו לא מועילים, צריך הוא לחזק עצמו שלא לקבל את דברי הגנות והתרעומת של חבירו על הדיינים, כי האיסור של קבלת לשון הרע והמצוה של "בצדק תשפוט עמיתך" נאמר אפילו על סתם אנשים מישראל, וכל שכן על מי שמוחזק בעיר תלמיד חכם.

מורה הוראה שאינו בקי בהלכה ויתכן שיטעה בהלכה ויטעה את האחרים, מותר ומצוה לגלות שאינו בקי בהלכה ושאין כדאי לשאול אותו. (וצריך להתייעץ בזה עם חכם ולא למהר ולגלות, כי עלולים לצאת כמה מכשולים אם לא ידייקו בפרט ההלכה).

מאוד יש להימנע מלישב באסיפת אנשים כשהם מספרים אפילו בשבחי גדולי הדור, כיון שכמעט לא ימלט שלא יבואו לבסוף על ידי זה ללשון הרע.

(הבית היהודי)

רעות או שהוא בטלן מלימוד תורה וכיוצא בזה, נכון שיספר דבר זה לבניו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו עימו כדי שלא ילמדו ממעשיו, כי האיסור בספור לשון הרע, הוא אם כוונתו לבזות את חבירו ולשמוח בקלונו, אבל אם כוונתו לשמור את חבירו שלא ילמד ממעשיו, פשוט שמוותר ויש בזה גם מצוה. ומכל מקום מצוה שיספר לבניו או לתלמידיו את הטעם שמספר בגנותו של חבירו, כדי שלא יטעו להתיר לדבר לשון הרע. וגם שלא יתפלאו שהוא סותר את עצמו, כי תמיד אומר להם שאסור לדבר לשון הרע אפילו על אמת, ועתה הוא מספר בעצמו.

המספר לשון הרע על תלמיד חכם עווננו גדול הרבה יותר, והמבזה אותו אפילו בדברים בלבד ואפילו שלא בפניו, עוון פלילי הוא, וחייב נידוי על זה.

אם התלמיד חכם הוא מורה הוראה בעיר, עוון המבזוהו חמור הרבה יותר, שמלבד שצריך לנהוג בו כבוד שהוא מורה הוראה, נוסף לכך הרי כשמספר עליו דברי גנות מונע הוא את הרבים מלהשתתף בשיעורי תורה שלו, וכן מנעמים להתדיין אצלו וכל אחד בונה במה לעצמו.

המספר לשון הרע על איש שנחשב בעיני אנשי העיר לחכם בתורה, והוא אומר עליו שאיננו חכם כל כך, רק יודע מעט תורה, ועל ידי זה נתמעט מדרגתו בעיניהם, בוודאי הוא בכלל לשון הרע ואפילו הוא אמת, כיון שכוונתו ללא תועלת רק להשפיל את חבירו ממדרגתו לפני השומעים, ועל ידי זה יכול לסבב לו היזק וצער, ויורד למחיתו ממש ומשפיל בזה כבוד התורה.

כשדורש אחד בבית הכנסת או בבית המדרש, אסור על פי הדין ללעוג ממנו ולומר שאין בדרשותיו ממש שאין מה לשמוע ממנו. ועל פי הדין הוא לשון הרע גמור, שעל ידי זה גורם לו היזק וצער וביוש. כי לו היה שהוא דובר אמת, הלא הלשון הרע אסור אפילו על אמת. ואם כוונתו לשם שמים, צריך ליעץ לדרשן אחר כך בצנעה ולומר לו באיזה אופן דבריו היו נשמעים, ובעצה זו יהיה מקיים גם כן "ואהבת לרעך כמוך".

הרואה אדם שעבר עבירה, וברור לו שחטא במזיד וגם ידע את עצם האיסור, כגון עבירות

אסור לבזות את חבירו מצד חסרון שלימות המעלות שיש לו הן בחוכמה, הן בגבורה, הן בעושר וכיוצא בזה, כגון לספר לפני אנשים איך שפלוני איננו חכם, כיון שדבר זה ששולל ממנו את המעלות הוא נקרא לשון הרע והוא אסור מן התורה, שעל ידי סיפור זה גורם לו נזק בממונו או צער, כגון שהוא רווק ושומעים שאיננו חכם ולא ירצו להשתדך עימו, ואם הוא בעל עסק לא ירצו להתחבר עימו וכן כל כיוצא בזה.

אסור לספר לאנשים שפלוני אינו רוצה להטיב לאנשים (אף על פי שכוונתו לקנאות לאמת). ואם פלוני סירב להטיב עם המספר עצמו, הרי נוסף לאיסור של לשון הרע, עובר המספר גם על הלאו של "לא תיטור". ואם מתכוין לנקום על ידי סיפורו, משום שלא הטיב עימו, הרי הוא עובר גם על הלאו של "לא תקום".

ישנם מקרים שמוותר לאדם לומר על חבירו שאינו חכם כל כך, או שסיבת שטותו גרמה לתוצאות השליליות, אם כוונתו לטובה להשקיע מריבה, כגון שרואה שראובן שונא את שמעון על שעשה דבר כנגדו או דיבר כנגדו, ואז מותר לשומע לומר לראובן ששמעון לא נתכוין לצערו אלא רק סיבת שטותו גרמה לזה, ועל ידי זה גורם להקל את השנאה שבליבו, ויש לו על זה גם מצוה.

אסור לגנות את חבירו ולספר עליו מידות המגונות שיש לו, כגון שראה שנתגאה או כעס בדבר שלא כהוגן או שאר מידות מגונות, כיון שזה ודאי גנות גמור, ואף שהוא אמת יתכן שחוזר על זה בתשובה וליבו מר לו על המידות הרעות האלו, ואפילו אם רואה שחבירו הורגל באותן מידות הרעות ואין ליבו מר עליהן כלל, אף על פי כן אסור לו ללכת וללעוג ממנו, שיתכן שאינו יודע את חומר איסורו. ואדרבה אם רואה את חבירו שהורגל במידות רעות אלה, יש לו להוכיחו בצנעה ולהסביר לו את חומר איסורו, ובהזיקים מצות עשה של "הוכח תוכיח את עמיתך".

אם רואה באיזה אדם שיש לו מידה מגונה כגון גאווה או כעס או שאר מידות